

УДК 378.147

АДАМЕНКО О. О.

м. Миколаїв, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРСОНІФІКОВАНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті автор розкриває методологічний апарат використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладача вищої школи: визначено актуальність дослідження і його наукову новизну; обґрунтовано предмет і об'єкт; конкретизовано мету і завдання; розкрито комплекс методів і визначено основні етапи наукового дослідження.

Ключові слова: персоніфікований підхід, педагогічна персоналія, технологія персоніфікованого підходу, історико-педагогічні дослідження.

Актуальність та постановка проблеми у загальному вигляді. Історико-педагогічні дослідження за останні роки набули актуальності у системі наукових досліджень України. Головна проблема історико-педагогічних досліджень – це пошук нових методологічних парадигм у пізнанні історичних феноменів, за допомогою інноваційного дослідницького інструментарію.

Але поруч з методологічним оновленням історико-педагогічних досліджень виокремилися їх основні шляхи розвитку, а серед них можна виділити такі.

- Оновлення методологічної бази історико-педагогічного дослідження. Розробка принципів, концептуальних підходів, методів дослідження.
- Комплексне вивчення розвитку історії школи і педагогіки з врахуванням розвитку всесвітньої історії педагогіки.
- Повернення в історію педагогіки забутих імен видатних педагогів, науковців, що і зумовило потребу в обґрунтуванні технології персоніфікованого підходу в історико-педагогічних дослідженнях і розробку її методологічного апарату.

Змістовною одиницею і основою застосування технології персоніфікованого підходу є педагогічна персоналія. Вона репрезентує доробок педагога не тільки як індивідуального творця, але і в першу чергу, як представника педагогічної думки певної історичної епохи. Звернення до педагогічної спадщини видатних світових, а в першу чергу вітчизняних педагогів, науковців, освітян дає можливість ґрунтовніше вивчити історичні закономірності становлення і розвитку як зарубіжної, так і української педагогіки.

Педагогічна персоналія – це окремий напрямок історико-педагогічних досліджень, це набагато більше, ніж наукова, освітня або творча біографія, це скоріш за все, персоніфікований процес створення цінностей, культури в межах гуманітарної традиції, її конкретизована модель. Глибоке вивчення цієї моделі вимагає моделювання і використання всього комплексу інструментарію дослідження [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато науковців сьогодні звертаються до вивчення питань, пов'язаних із зародженням, становленням і розвитком вітчизняної педагогічної думки, спадщиною видатних учених, педагогів, а саме: С. Бутівченко, Н. Гупан [3], Н. Дем'яненко [4], Н. Дічек [5], Н. Калениченко, Т. Левченко, О. Любар, В. Майборода [6], Л. Медвідь, О. Мельничук, О. Падалка [9], Н. Побірченко, С. Сисоева, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Сухомлинська [10], Т. Усатенко, Д. Федоренко та ін. Їхні дослідження дають змогу докладно проаналізувати історико-педагогічні проблеми певного періоду і використати досягнення педагогів-науковців у сучасному освітньому процесі.

Формуванню методології персоніфікованого підходу сприяють праці М. Богуславського [1], Н. Гупана [3], Н. Дем'яненко [4], Н. Дічек [5], В. Майбороди [6], Т. Самоплавської, О. Сухомлинської [10] та ін.

Аналіз історико-педагогічної літератури дає змогу констатувати, що впровадження технології персоніфікованого підходу у підготовку майбутніх викладачів достатньо не висвітлювалося, і до цього часу не стало предметом системного та комплексного вивчення та узагальнення.

Суперечності між значущістю технології персоніфікованого підходу, цінністю і недостатнім використанням її в педагогічній теорії та практиці підготовки майбутніх викладачів обумовили вибір теми – «Використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладачів вищої школи».

Мета статті. Розкрити методологічний апарат використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладачів вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Методологія наукового дослідження досліджує концептуальні положення, ідеї, засоби пізнання, включає фундаментальні загальнонаукові підходи й конкретнаукові принципи та систему методів, що застосовуються для вирішення завдань дослі-

дження. Вона є не простим об'єднанням методів дослідження, а виявляє можливості використання різних наукових підходів та відповідних їм методів у процесі наукового вирішення конкретної проблеми [11].

На підставі вище вказаних робіт з проблем організації наукового дослідження нами розроблено програму, в якій у традиційному порядку виділено структурні складові.

Визначення актуальності теми та потреби її наукового дослідження соціальні, нормативні, загальнопедагогічні та історико-педагогічні.

Основними критеріями є *новизна теми* та її перспективність у вітчизняній системі вищої освіти. Здійснено історичний аналіз зародження, розвитку і формування персоніфікованого підходу в історико-педагогічних дослідженнях. Проведено цілісний і системний аналіз основних принципів щодо висвітлення педагогічної персоналії. Визначено перспективи використання науково-педагогічного досвіду персоналії в сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в Україні.

Обґрунтування об'єкта і предмета дослідження. Оскільки об'єктом дослідження було обрано процес використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладачів вищої школи, то предметом дослідження стала технологія персоніфікованого підходу: її концептуальні підходи, функції, форми і етапи реалізації.

Найбільш значущими властивостями об'єкта, які підлягають дослідженню, визначено головні напрями і перспективи використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладача вищої школи в сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в Україні.

Наукові підходи до оцінки подій і явищ. В історико-педагогічних дослідженнях існують чіткі правила, що визначають як підходи до проблеми дослідження, так і методи одержання фактів. Ці правила стосовно даної проблеми відображені в низці методологічних підходів: біографічному, герменевтичному, феноменологічному, синергетичному та парадигмальному.

Конкретизація мети й завдань дослідження. Метою роботи визначено: науково-теоретичне обґрунтування використання технології персоніфікованого підходу в контексті розвитку і модернізації вищої освіти в Україні.

Сформульована мета зумовила потребу вирішити такі *завдання*: здійснити системний аналіз рівня висвітлення проблеми в педагогічній теорії та практиці і визначити напрями подальшого дослідження; розкрити методологію персоніфікованого дослідження; уточнити на основі

систематизації й узагальнення практичних підходів понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема конкретизувати дефініції: «технологія персоніфікованого підходу» і «педагогічна персоналія»; визначити головні напрями і перспективи використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладача вищої школи в сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в Україні.

Для реалізації мети, вирішення поставлених завдань використано комплекс *методів наукового дослідження*: аналіз, синтез, індукція і дедукція, зіставлення, систематизація й узагальнення для виявлення об'єктивних даних використання технології персоніфікованого підходу; пошуково-бібліографічний, зіставно-порівняльний аналіз наукової літератури та архівних матеріалів із теми дослідження; біографічний, хронологічний – для визначення місця біографії педагогічної персоналії в соціокультурному середовищі й висвітлення її взаємозв'язку з історією суспільства певного періоду; періодизація – для розгляду педагогічних поглядів персоналії в динаміці та часовій послідовності, згідно із виділеними періодами життєвого і творчого шляху; контент-аналіз – для вивчення нормативно-правової бази, документальної інформації; інтерпретація й структурно-прогностичний метод – для формулювання висновків та пропозицій; соціологічні (відбір, класифікація та періодизація історичних фактів, письмове й усне опитування, прогнозування), що дали можливість здійснити актуалізацію досвіду вченого, визначити можливості і перспективи використання історико-педагогічної спадщини персоналії в сучасній педагогічній науці.

Дослідження мало три взаємопов'язаних етапи пошуку:

- *аналітико-ознайомлювальний* (2011-2012 рр.), який передбачав збирання матеріалу, його класифікацію і систематизацію, відбір документальної інформації, складання переліку використаних джерел, визначення теоретичного апарату дослідження;
- *діагностико-пошуковий етап* (2012-2013 рр.) передбачав формулювання провідної ідеї про перспективи використання технології персоніфікованого підходу у підготовці викладача вищої школи в сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в Україні. Було проведено формулювання основного гіпотетичного припущення та вибір найважливіших напрямів дослідження. Визначення гіпотези стосовно теми дослідження відбулося за такими стадіями: накопичення фактичного матеріалу та формулювання припущень на основі методів, що

застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження та методів теоретичних досліджень; формулювання гіпотези, тобто виведення наслідків зі зробленого припущення, наукове передбачення; перевірка отриманих результатів на практиці і на її основі уточнення гіпотези.

Для правильної розробки гіпотези уточнено невизначені й уведено нове наукове поняття «технологія персоніфікованого підходу» як складову предмета дослідження, осмислено й конкретизовано предмет дослідження. На основі аналізу й узагальнення наукових джерел, власних висновків і спостережень зроблено припущення про основні напрями розв'язання наукової проблеми дослідження й запропоновані аспекти вдосконалення розвитку вищої освіти та педагогічної науки в Україні.

- на впроваджувано-узагальнювальному етапі роботи (2013-2014 р.) було проведено системне узагальнення результатів вивчення теми, формування висновків, і рекомендацій, їх реалізація у практиці технології персоніфікованого підходу. Результати дослідження впроваджені у навчальний процес Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Використання технології персоніфікованого підходу дало змогу підготувати понад 50 персоніфікованих досліджень, що увійшли до монографії, присвяченій 100-річчю університету.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, практичне використання технології персоніфікованого підходу в історико-педагогічних дослідженнях у підготовці викладачів вищої школи буде значно розширювати технологічні можливості освітнього простору вищого навчального закладу. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у побудові

моделі підготовки викладача вищої школи, при використанні технології персоніфікованого підходу.

Література

1. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / М. Богуславський // Шлях освіти. — 1999. — № 1. — С. 37—40.
2. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Л. Ваховський // Шлях освіти. — 2005. — № 4. — С. 7—9.
3. Гупан Н. М. Розвиток історії педагогіки в Україні (історіографічний аспект): Дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: 13.00.01; — Захищена 30.11.01. — Київ, 2001. — 487 с.
4. Дем'яненко Н. М. Персоналії в історії становлення професійно-педагогічної підготовки Київського класичного університету / Н. М. Дем'яненко // Рідна школа. — 2003. — № 7. — С. 53—55.
5. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки / Н. П. Дічек // Шлях освіти. — 2001. — № 4. — С. 15—19.
6. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917 — 1985 рр.) / В. К. Майборода. — К.: Либідь, 1992. — 196 с.
7. Майборода В.К., Адаменко О.О. Себе освіті присвятив. Василь Захарович Смаль (1930-1967 рр.): В. К.Майборода, О.О. Адаменко. — К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2011. —182 с.
8. Пехота О.М. Основи наукових досліджень: від студента до наукової школи: навчально-методичний посібник/ О.М. Пехота, І. П. Єрмакова. — Миколаїв: Ліон, 2011. — 340 с.
9. Падалка О. С. Українській педагогічній науці - забуті імена та правду: Метод. рекомендації [для студ. вузів України] / О. С. Падалка. — К.: КДП, 1992. — 39 с.
10. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. ухомлинська. — К.: А.П.Н., 2003. — 68 с.
11. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарченко. — К.: Знання-Прес, 2002. — 295 с.

АДАМЕНКО О. А.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПЕРСОНИФИЦИРОВАННОГО ПОДХОДА В ПОДГОТОВКЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье автор раскрывает методологический аппарат использования технологии персонифицированного подхода в подготовке преподавателя высшей школы: определена актуальность исследования, его научная новизна; обоснован предмет и объект; конкретизированы цель и задания; раскрыт комплекс методов и определены основные этапы научного исследования.

Ключевые слова: персонифицированный подход, педагогическая персоналия, технология персонифицированного подхода, историко-педагогические исследования.

ADAMENKO O. O.

THE USE OF TECHNOLOGY OF PERSONIFICATION APPROACH IN HIGHER SCHOOL TRAINING

In the article the author exposes the methodology of the use of technology of personification approach in higher school training.

Research actuality is predetermined by the growing interest in the pedagogical personalities. Considerable part of biographies becomes the object of scientific researches for the first time.

The scientific novelty of the subject consists in realization of historical analysis of the origin, development and formation of personification approach, in historical and pedagogical researches.

As an object of the investigation is the process of the use of technology of personification approach in higher school training, the subject of research became the technology of personification approach: its conceptual concept, functions, forms and implementation stages.

The purpose of the work is: theoretical foundation of the use of technology of personification approach in the context of development and modernization of higher education in Ukraine. The purpose stipulated the implementation of a number of important tasks.

For the realization of this purpose, solution of the tasks, the author uses the complex of methods of scientific research. The basic stages of scientific research; are defined (2011-2012); diagnostical (2012-2013) and implementational (2013-2014).

The prospect of subsequent research consists in the construction of the model of higher school training, using the technology of personification approach.

Key words: personification approach, pedagogical personality, technology of personification approach, historical and pedagogical research.

Подано до редакції 2.12.13

УДК 378.147

ТИМЧЕНКО А. А.

м. Миколаїв, Україна

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ ТА ЕТАПИ ТЕХНОЛОГІЇ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті висвітлено основні етапи, методи і принципи технології історико-педагогічного дослідження, яка має на меті прищепити студентам стійкий інтерес до пізнання історико-педагогічних явищ та розвивати вміння співвідносити історичний досвід виховання з потребами сучасної освіти.

Ключові слова: історико-педагогічна наука, принцип історизму, біографічний підхід, освітня діяльність, педагогічна персоналія, феноменологічний підхід.

Постановка проблеми. Актуальність створення технології історико-педагогічного дослідження зумовлюється зростаючим інтересом до якісних змін в українській історико-педагогічній науці, прагненням вивчити й ретельно проаналізувати весь попередній процес розвитку цієї наукової дисципліни з позицій максимальної об'єктивності та доцільності.

Застосування технології історико-педагогічного дослідження полягає у набутті студентами досвіду дослідницької роботи в галузі історико-педагогічної науки; формуванні у студентів умінь аналізувати й порівнювати певні педагогічні явища у їх історичній ретроспективі; визначати ступінь дослідженості проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі; вивчати й аналізувати основні тенденції розвитку педагогічної думки, історії школи та освіти, педагогічних персоналій, як провідних напрямів історії педагогіки; розвивати високий рівень їх дослідницьких умінь і навичок.

Аналіз основних досліджень і публікацій за темою. Багато науковців сьогодні звертаються до вивчення питань, пов'язаних із зародженням, становленням і розвитком вітчизняної педагогічної думки, спадщиною видатних учених, педагогів, а саме: М. Богуславський, Н. Гупан, Н. Демяненко, Н. Дічек, Т. Левченко, О. Любар, В. Майборода, Л. Медвідь, О. Мельничук, В. Мосіяшенко, О. Падалка, Н. Побірченко, С. Сисоєва, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, Т. Усатенко та ін.

Вони дають змогу докладно проаналізувати історико-педагогічні проблеми певного періоду і використати досягнення педагогів-науковців у сучасному освітньому процесі.

Метою даної статті є висвітлення основних етапів, методів і принципів технології історико-педагогічного дослідження, яка має на меті прищепити студентам стійкий інтерес до пізнання історико-педагогічних явищ та розвивати вміння співвідносити історичний досвід виховання з потребами сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу. *Технологія історико-педагогічного дослідження* – це комплекс методів, принципів, підходів і форм, спрямований на вивчення історичних закономірностей розвитку виховання, школи і педагогічної думки в різні історичні періоди з найдавніших часів до наших днів. Тут слід звернути увагу на три принципово важливі особливості. По-перше, на послідовність слів: виховання, школа і педагогічна думка, яка зовсім не випадкова. У такій послідовності і відбувався складний процес їх становлення і розвитку. По-друге, на те, що виховання, школа і педагогічна теорія розглядаються в процесі їх взаємозв'язку і розвитку. По-третє, історія педагогіки вивчає історичні закономірності цього розвитку, тобто намагається встановити все, що є спільним для виховання, школи і педагогічної думки в різні історичні періоди.